

Nr 307.

Av herr **Jansson** i Örebro m. fl., om revision av bestämmelserna i kommunalskattelagen angående rätten till fri avskrivning av maskiner och andra inventarier.

Enligt bestämmelserna i 29 § kommunalskattelagen må från bruttoinkäkt av rörelse avdrag göras för värdeminskning genom slitning och ut-ranging eller eljest av rörelseidkare tillhöriga maskiner och andra inventarier. Genom bestämmelserna i anvisningspunkten 4 till samma paragraf ha aktiebolag, ekonomiska föreningar, ömsesidiga försäkringsbolag och sparbanker medgivits möjlighet att tillämpa fri avskrivning, vilket innebär att sådana skattskyldiga må berättigas att tillsvidare åtnjuta avdrag för värdeminskning å maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier i enlighet med de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna.

Bestämmelserna rörande rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier infördes i skattelagstiftningen år 1938 och grundade sig på ett betänkande av 1936 års skattekommitté. I betänkandet (SOU 1937: 42) sammanfattade kommittén sina allmänna synpunkter på frågan i följande ord:

»Kommittén är för sin del enig därom att en större frihet i avseende å avskrivningar än för närvarande är önskvärd och att, i den mån ej ur fiskaliska, skattetekniska eller liknande synpunkter mera allvarliga beaktligheter inställa sig, såvitt möjligt den skattepliktiga inkomsten bör fastställas med hänsyn till den affärsmässigt beräknade vinsten. Då det enligt sakens natur endast i begränsad omfattning är möjligt för beskattningsmyndigheterna att bedöma vad som i ett visst företag betecknar en ur affärssynpunkt riktig avskrivningspolitik, innebär en dylik ståndpunkt att ett slags presumtion måste skapas för de i räkenskaperna gjorda avskrivningarnas riktighet, och man blir i hög grad beroende av åtgärder från de skattskyldiga själva. Häri ligger i själva verket den svårighet, med vilken man särskilt har att räkna: en friare avskrivning kan i stort sett ej tillåtas, där missbruk från de skattskyldigas sida vore att befara. Kommitténs allmänna ståndpunktstagande till frågan betingas sålunda å ena sidan dels därav att det är ur det allmännas synpunkt önskvärt att i möjligaste mån anledningarna till stridigheter mellan de skattskyldiga och beskattningsmyndigheterna bringas ur världen, dels därav att ett tillmötesgående på denna punkt kan väntas bidra till näringslivets konsolidering och dess motståndskraft vid påfrestningar under dåliga konjunkturer, men å andra sidan också därav, att vägar ej få öppnas för de skattskyldiga att vid beskattningen så redovisa sina vinster, att det allmännas intresse blir åsidosatt.»

Bestämmelserna om den fria avskrivningen trädde i kraft vid 1939 års taxering. Hur dessa bestämmelser utnyttjats behandlas i en »PM rörande begränsning av rätten till avskrivning på beställda maskiner och andra inventarier, upprättad av taxeringsrevisorn Ernst Annell på underhandsuppdrag av statsrådet och chefen för finansdepartementet», dagtecknad den 10 december 1947. Häri anföres:

»I stor utsträckning ha de skattskyldiga utnyttjat bestämmelserna till att skriva ned sina maskiner och inventarier till en krona, vilket knappast överensstämmer med lagstiftarens mening då bestämmelserna infördes. Att kontorsinventarier och andra smärre inventarier och maskiner omedelbart bortskrivnas synes vara affärsmässigt naturligt, varför anmärkningar här emot ej synes vara befogade. Likaså kan det ej anses anmärkningsvärt att starkt konjunkturkänsliga företag såsom exempelvis tramprederier lägga avskrivningarna på högkonjunkturåren, även om detta skulle leda till att ifrågavarande tillgångar nedskrevos till en krona. Om däremot ett företag, som är förhållandevis oberoende av konjunkturväxlingarna, helt bortskriver sitt maskinbestånd, synes denna åtgärd böra hänföras till sådant *missbruk av den fria avskrivningsrätten*, som befarades då den infördes.» (Vår kursiv.).

Med utgångspunkt i de av 1936 års skattekommitté anförda allmänna synpunkterna undersökes i den av taxeringsrevisor Annell upprättade PM, hur de förutsedda fördelarna och nackdelarna framträtt i praktiken. Det säges vara uppenbart, att den fria avskrivningen medfört stora taxeringstekniska fördelar för bägge parter. Skattekommitténs förmodan att den fria avskrivningen skulle bidra till företagets konsolidering säges vidare ha visat sig riktig. Samtidigt påpekas emellertid, att den fria avskrivningsrätten i många fall använts till överkonsolidering av företagen. Här om anföres: »*Sedan gränsen för en betryggande konsolidering nåtts, har . . . det allmänna ej anledning att medgiva en grupp skattskyldiga speciella förmåner i form av uppskov av beskattning å sparade medel. En överkonsolidering av företagen medför alltså ej så stora fördelar att den uppväger de nackdelar, som ett överdrivet utnyttjande av den fria avskrivningen kan innebära för det allmänna.*» (Vår kursiv.).

Som exempel på väsentliga nackdelar, som den fria avskrivningen visat sig medföra för det allmänna, anföres följande:

»Genom att skattskyldiga medgivas avdrag även för nedskrivningar, som innebära bildandet av dolda reserver, erhålla de *ett uppskov med beskattningen, vilket medför ränteförluster för det allmänna*. Den årliga ränteförlusten kan beräknas till den skatt, som belöper å de ackumulerade dolda reserverna multiplicerad med gällande räntefot vid allmän upplåning. Vid beräkningen av den verkliga förlusten för det allmänna bör hänsyn dock tagas till den ökning av skatter, som uppkommer därigenom att rörelseidkarnas inkomster kunna antagas bli högre på grund av skatteuppskovet. Detta medför nämligen som regel att företagarnas ränteutgifter bli mindre, resp. att ränteinkomsterna bli större, än om skatt å nedskrivningar skulle erläggas omedelbart.

Vidare kan det vara *en nackdel att skattskyldiga genom den fria avskrivningen få möjlighet att bestämma när de vilja redovisa sina vinster*. Under normala förhållanden ha väl bägge parter ofta ett gemensamt intresse att avskrivningarna bli större under högkonjunkturår, men om högkonjunkturen inträffar under tid, då staten behöver taga ut stora skatter, draga de båda parternas intressen ofta åt skilda håll. Sedan ett företag väl nedskrivit sina tillgångar till en krona minskas dock den nu berörda nackdelen, eftersom den årliga kostnaden för nyanskaffningar av maskiner och inventarier hos företaget, som icke befinna sig i stark utveckling, tenderar att ungefärligen motsvara normalt värdeminskningssavdrag för hela maskinparken.

En allvarlig nackdel med den fria avskrivningen under nuvarande förhållanden är *att den befrämjar inflationen*. Under tider med sjunkande penningvärde är det som regel lönande att förvärva realltillgångar med upplånade medel. Med utnyttjande av den fria avskrivningen kan en skattskyldig utan att behöva ställa säkerhet erhålla räntefritt lån från det allmänna, motsvarande den skattelättnad som erhålles genom överavskrivning å nyanskaffade maskiner och inventarier. Om man räknar med ett skattetryck av femtio procent, kunna skattskyldiga finansiera upp till hälften av anskaffningskostnaden för maskiner och inventarier genom skatteuppskov.

Slutligen kan på den fria avskrivningens minussida antecknas, *att den i praktiken ofta missbrukats av familjebolag, som kunna uppskjuta eller kringgå dubbelbeskattningen*. Hos aktiebolag, som utdela vinsten kupongvägen, föreligger ofta en rimlig proportion mellan den del av vinsten som uppgives till beskattning och den del som användes till nybildning av dolda reserver, medan hos familjebolag, som ofta ej utdela vinst på sådant sätt att den blir dubbelbeskattad, ibland allenast en bråkdel av den verkliga vinsten uppgives till beskattning. Då familjebolagen ur samhällsekonomisk synpunkt ha den svagheten att de ledande befattningarna ej alltid tillsättas efter objektiva grunder, kan den fria avskrivningen leda till att mindre effektiva företag bli konkurrenskraftiga därigenom att de få särskilt stora förmåner i beskattningshänseende.»

Såsom sammanfattning anföres i den av taxeringsrevisor Annell upprättade PM: »*Erfarenheten visar att den fria avskrivningen så ofta utnyttjas till överdrift, att de påtalade olägenheterna fått väsentlig betydelse.*» (Vår kursiv.).

Den ovan citerade PM utmynnar i förslag om sådan ändring av kommunalskattelagen, att rätten till avskrivning på *beställda*, men ej levererade, maskiner och inventarier begränsas. Vi förutsätta att proposition med förslag om ändring i denna riktning avlåtes till årets riksdag.

1936 års skattekommitté förutsatte, att man, sedan några års erfarenheter av den fria avskrivningen vunnits, måhända borde införa en preciserad bestämmelse till förhindrande av missbruk av den fria avskrivningsrätten. I den av taxeringsrevisor Annell upprättade PM hävdas, att det i nuvarande läge ej torde vara genomförbart att genom lagändring förhindra sådant missbruk vad angår levererade maskiner och inventarier, då den fria avskrivningsrätten sammankopplats med den av 1947 års riksdag be-

slutade skärpningen av bolagsbeskattningen. Till bestyrkande av detta påstående citeras ett anförande hållet under debatten i skattefrågan i riksdagens första kammare.

Det är i och för sig riktigt, att vid argumenteringen för att den av 1945 års statsskatteberedning föreslagna höjningen av bolagsskatten från 32 till 40 % skulle kunna genomföras utan skadliga verkningar för näringslivet bl. a. påpekats, att rätten till fri avskrivning på inventarier och maskiner medger stora konsolideringsmöjligheter för aktiebolagen. Denna argumentation får emellertid icke fattas så, att just kombinationen 40 % statlig bolagsskatt *plus* fri avskrivning på inventarier godkänts som den enda tänkbara. En ytterligare höjning av bolagsskatten kan givetvis tänkas i en viss situation, liksom också en sänkning av densamma i ett annat läge. Förändringar i den fria avskrivningsrätten måste då också kunna tänkas i den ena eller andra riktningen, samtidigt som skatteprocenten hålles oförändrad, höjes eller sänkes. I riksdagens beslut om en höjning av bolagsskatten finns, såvitt vi kunna finna, ingenting utsagt om att denna höjning förutsätter oförändrade regler för rätten till avskrivningar. Ett sådant beslut skulle ju också vara rätt orimligt.

För vår del anse vi, att reglerna om rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier snarast måste tagas upp till en genomgripande revision. Redan 1936 års skattekommitté förutsatte, såsom redan anförts, att efter några år en bestämmelse till förhindrande av missbruk av den fria avskrivningsrätten måhända borde införas. I den av taxeringsrevisor Annell utarbetade, ovan citerade PM har utsagts, att bestämmelserna utnyttjats på ett sätt som knappast överensstämmer med lagstiftarnas mening då bestämmelserna infördes, att den fria avskrivningen medfört väsentliga nackdelar för det allmänna, att den medfört ränteförluster för det allmänna, att de skattskyldiga genom den fria avskrivningen fått möjlighet att bestämma när de vilja redovisa sina vinster, att den fria avskrivningen befrämjar inflationen, att den i praktiken ofta missbrukats av familjebolag, som kan uppskjuta eller kringgå dubbelbeskattning och att den fria avskrivningen så ofta utnyttjats till överdrift, att de påtalade olägenheterna fått väsentlig betydelse. Härtill anföres ytterligare, att den fria avskrivningsrätten i många fall använts till överkonsolidering av företagen.

Dessa av expertis uttalade omdömen om missbruk av den fria avskrivningsrätten och om dess verkningar i olika avseenden synas mer än väl motivera en sådan genomgripande revision. Härtill kommer att vi för vår del icke kunna acceptera uppfattningen, att en konsolidering av aktiebolagen odelat är till gagn för samhällsutvecklingen. Denna konsolidering innebär samtidigt ett förstärkande av kapitalets makt, vilket försvårar arbetarrörelsens kamp för en omdaning av samhället. Verkningarna av kapitalkoncentration och ökad mekanisering äro givetvis ej uttömda härmed, men det anförda är i varje fall en tendens i den nuvarande utvecklingen, som

arbetarrörelsen ej synes ha anledning att understödja genom särskilda lagregler, som gynna kapitalet.

Under åberopande av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsam revision av bestämmelserna rörande rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier.

Stockholm i januari 1948.

Erik Jansson.

Harald Johanson.

Gunnar Dahlgren.

H. Hagberg.

Gustav Johansson.

O. F. Persson.
